

Marek ADAMCZEWSKI*

HERB POWIATU ZDUŃSKOWOLSKIEGO

UWAGI WSTĘPNE

Prawo do posiadania własnych herbów gwarantuje samorządom powiatów ziemskich w Polsce ustawa o samorządzie powiatowym z czerwca 1998 r. Herby powiatów ziemskich należą do grupy znaków terytorialnych. Narodziny herbów ziemskich w Polsce wiązać należy z rozbiem dzielnicowym, powstaniem suwerennych lub autonomicznych księstw i z militarnymi funkcjami znaku lokalnego monarchy. Po przewyciężeniu rozbiem dzielnicowego znaki poszczególnych ziem, występujące np. na pieczęciach monarchów polskich od XV do końca XVIII w., symbolizowały jedność kraju w jego naturalnej różnorodności i określały zasięg terytorialny władzy dysponenta pieczęci. W okresie nowożytnym symbole ziemskie (głównie herby województw) wykorzystywane były przez samorząd szlachecki, a niekiedy przez jego wymiar sprawiedliwości (np. pieczęcie sądów ziemskich).

W okresie przedrozbiemowym władze różnych instytucji i urzędów powiatów ziemskich posiłkowały się w swoich działaniach (najczęściej kancelaryjnych) herbami województw właściwych terytorialnie. Jeśli prawidłowości dostrzeżone w stosowaniu symboli terytorialnych w okresie staropolskim znalazłyby zastosowanie we współczesnej Polsce, to symbolem wykorzystywanym przez powiat zduńskowolski byłby znak województwa łódzkiego. W 1998 r. prawodawca uznał jednak, iż trzy szczeble samorządu w Polsce (gminy, powiaty i województwa) otrzymają takie samo prawo do posiadania własnych symboli.

Porządek prawny dotyczący współczesnych herbów powiatów ziemskich w Polsce tworzą takie akty prawne, jak: ustawa o samorządzie powiatowym¹, ustawa o odznakach i mundurach², regulacje ustawowe na temat pieczęci

---

* Marek Adamczewski, dr hab., prof. nadzw., Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny, Katedra Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii, 90-219 Łódź, ul. Kamińskiego 27a.

¹ *Do wyłącznej własności rady powiatu należy [...] podejmowanie uchwał w sprawach herbu powiatu i flagi powiatu.* Zob. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, „Dziennik Ustaw” 1998, nr 91, poz. 578 (z późniejszymi zmianami).

² *Jednostki samorządu terytorialnego mogą ustanawiać, w drodze uchwały organu stanowiącego danej jednostki, własne herby, flagi, emblematy oraz insygnia i inne symbole.* Zob. Ustawa

urzędowych³ oraz rozporządzenia państwowej władzy wykonawczej (np. rozporządzenie o utworzeniu Komisji Heraldycznej oraz o powołaniu jej ekspertów⁴). Do ustaw i rozporządzeń na temat herbów dodać można orzeczenia i wyroki sądów administracyjnych, które (z uwagi na niską jakość prawa) musiały wyjaśnić znaczenie niektórych stwierdzeń zawartych w przepisach prawa stanowionego. Na przykład długo dyskutowano, czy opinia ministra właściwego dla administracji w sprawie poprawności herbu ogranicza uprawnienie organu stanowiącego samorządu do podejmowania suwerennej decyzji w sprawie znaków i symboli.

Herb powiatu zduńskowolskiego powstał w 2000 r., czyli po znowelizowaniu ustawy o odznakach i mundurach w 1998 r. Projektujący ten herb ściśle podporządkowali się procedurom zawartym w przepisach polskiego „prawa heraldycznego”⁵. Kluczowa regulacja prawna w zakresie tworzenia nowych herbów samorządowych przewiduje poddanie zaprojektowanego symbolu pod ocenę specjalistów z Komisji Heraldycznej, przygotowujących wskazówki dla właściwego ministra do spraw administracji publicznej, opiniującego nowe symbole. Herb powiatu zduńskowolskiego przeszedł weryfikację pozytywnie, choć oceniający go zwrócili uwagę na drobne uchybienia rysunkowe.

HERB POWIATU ZDUŃSKOWOLSKIEGO

Herb powiatu zduńskowolskiego (ryc. 1) ustanowiony został 24 listopada 2000 r. przez Radę Powiatu⁶. Godło herbu tworzy wyobrażenie św. Maksymiliana M. Kolbego w czarnym habicie franciszkańskim. Ramiona świętego są szeroko

---

z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach, „Dziennik Ustaw” 1978, nr 31, poz. 130 (późniejsze zmiany – „Dziennik Ustaw” 1998, nr 162, poz. 1126; 2000, nr 12, poz. 136, nr 120, poz. 1268; 2001, nr 123, poz. 1353; 2009, nr 92, poz. 753).

³ *Urzędową pieczęcią gminy, powiatu, samorządu województwa [...] może być [...] pieczęć [...] zawierająca pośrodku, zamiast wizerunku orla ustalonego dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, odpowiednio herb gminy, powiatu lub województwa*. Zob. *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 listopada 2005 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych*, „Dziennik Ustaw” 2005, nr 235, poz. 2000.

⁴ *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 stycznia 2000 r. w sprawie powołania Komisji Heraldycznej*, „Dziennik Ustaw” 2000, nr 6, poz. 83.

⁵ Pojęcie „prawo heraldyczne” nie istnieje na gruncie współczesnego ustawodawstwa polskiego. Istnieją rozproszone przepisy, które (po wyłączeniu ich z uregulowań innego rodzaju) mogą tworzyć zbiór przepisów, regulujących proces powstawania i weryfikowania herbów. W. Drelicharz, Z. Piech, *Podstawy prawne symboliki samorządowej III Rzeczypospolitej*, [w:] *Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy*, red. W. Drelicharz, Z. Piech, UJ, Kraków 2000, s. 20.

⁶ *Uchwała nr XXVII/105/2000 Rady Powiatu Zduńskowolskiego z dnia 24 listopada 2000 r. w sprawie ustanowienia Herbu Powiatu Zduńskowolskiego*, „Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego” 2000, nr 146, poz. 857; K. Okoń, *Herb powiatu zduńskowolskiego*, „Na Sieradzkich Szlakach” 2001, nr 1, s. 32. Artykuł Krystyny Okoń w sprawie herbu powiatowego zawiera sformułowania podobne do fraz użytych w uzasadnieniu merytorycznym do projektu herbu

rozpostarte i lekko uniesione od ugięcia łokci. Na dłoniach św. Maksymiliana położone są dwie korony – biała na prawej i czerwona – na lewej dłoni. Postać świętego umieszczona została na błękitnym polu tarczy herbowej.

Ryc. 1. Herb powiatu zduńskowolskiego
(herb uchwalony 24 listopada 2000 r.)
Źródło: <http://www.powiatzdunskowolski.pl>
– symbole powiatu (15.02.2014)

Projekt herbu uzyskał pozytywną ocenę ekspertów Komisji Heraldycznej 12 czerwca 2000 r.⁷, a pismo Józefa Płoskonki, podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, w sprawie pozytywnego zaopiniowania herbu powiatu przygotowano 24 czerwca 2000 r.⁸ Ponieważ herb powiatu zduńskowolskiego uzyskał pozytywną opinię ministra właściwego dla spraw administracji, to wszelkie rozważania na temat jego poprawności uznać należy za akademickie ćwiczenie intelektualne. Na marginesie tych rozważań można (co najwyżej) zastanawiać się nad mnogością kryteriów oceny herbów, które (swobodnie zastosowane) prowadzą do formułowania różnych (niekiedy sprzecznych) orzeczeń.

Procedurę ustanawiania herbu powiatu zduńskowolskiego zapoczątkowało pismo Janusza Parady, starosty zduńskowolskiego, z 20 kwietnia 2000 r., skierowane do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji⁹. Starosta poprosił o zaopiniowanie herbu, który dołączony był do wniosku (ryc. 2). Parada zwrócił uwagę, iż decyzja o podjęciu starań w sprawie ustanowienia herbu powiatu wynikała z kilku przesłanek. Wywołana została przede wszystkim zmianą podziału administracyjnego Polski i utworzeniem samorządowych powiatów uprawnionych do

---

i wykorzystanych do zredagowania akapitów na temat herbu, zamieszczonych na stronie internetowej Starostwa Powiatowego w Zduńskiej Woli.

⁷ Uchwała nr 99-206/O/2000 Komisji Heraldycznej z dnia 12 czerwca 2000 r. w sprawie projektu herbu Powiatu Zduńskowolskiego; Załącznik do uchwały nr 99-206/O/2000 Komisji Heraldycznej w sprawie projektu herbu Powiatu Zduńskowolskiego („Opinia w sprawie herbu Powiatu Zduńskowolskiego”).

⁸ Pismo Józefa Płoskonki z 24 czerwca 2000 r. do Janusza Parady, starosty zduńskowolskiego.

⁹ Pismo Janusza Parady, starosty zduńskowolskiego, z 20 kwietnia 2000 r. do MSWiA z prośbą o zaopiniowanie projektu herbu.

posługiwania się herbami. W dalszej części wniosku znajdują się uwagi na temat użytkowych walorów herbu powiatowego, który jest symbolem dysponenta, znakiem rozpoznawczym, a także skutecznym narzędziem do prowadzenia akcji promocyjnych. Wniosek wpłynął do sekretariatu Komisji Heraldycznej 25 kwietnia 2000 r.

Ryc. 2. Herb powiatu zduńskowolskiego (projekt przesłany do Komisji Heraldycznej 20 kwietnia 2000 r.)
Źródło: Archiwum Komisji Heraldycznej

Do pisma starosty dołączony był projekt herbu i uzasadnienie merytoryczne¹⁰ (przygotowane przez Marka Tomaszewskiego, artystę plastyka ze Zduńskiej Woli, i Janusza Paradę, inicjatora przedsięwzięcia). Autorzy uzasadnienia przedstawili definicje herbu i heraldyki, wyliczyli zasady tworzenia współczesnych herbów ziemskich (powiatowych) i pochyłili się nad genezą powiatu zduńskowolskiego. Zwrócili uwagę, iż *znalezienie charakterystycznych dla niego* (tj. dla powiatu zduńskowolskiego – M. A.) *symboli nie jest łatwe*. Autorzy uzasadnienia nie wskazali wydarzeń historycznych kształtujących charakter powiatu, nie znaleźli znaczących zabytków i wreszcie nie dostrzegli niczego charakterystycznego i ciekawego w krajobrazie powiatu, co pozwoliłoby im zbudować godło nowego herbu¹¹. Ta część dokumentu sprawia wrażenie wypowiedzi, która uzasadnić ma kierunek poszukiwań herbu, przyjęty już wcześniej.

Po wyliczeniu „jałowych” obszarów poszukiwań autorzy uzasadnienia merytorycznego zwrócili uwagę na św. Maksymiliana M. Kolbego, urodzonego w Zduńskiej Woli¹². Dalszą część uzasadnienia wypełniły informacje, które razem

¹⁰ J. Parada, M. Tomaszewski, „Propozycja herbu Powiatu Zduńskowolskiego”, maszynopis, Zduńska Wola 2000.

¹¹ Na stronie internetowej Starostwa Powiatowego w Zduńskiej Woli można przeczytać m.in. *nasz powiat jest terytorialnie najmniejszym w województwie łódzkim, posiadamy malownicze krajobrazy. Teren ten bogaty jest w zabytki historyczne, kompleksy leśne, prężnie rozwijający się przemysł*. Zob. www.powiatzdunskowolski.pl (30.06.2014).

¹² Rajmund Kolbe (imię zakonne – Maksymilian) urodził się w Zduńskiej Woli 8 stycznia 1894 r. w rodzinie tkaczy. W 1896 r. rodzina Kolbego przeprowadziła się do Łodzi, a w 1897 r. – do

tworzyły zbiór argumentów przemawiających za zbudowaniem godła herbu powiatu zduńskowolskiego w nawiązaniu do postaci męczennika¹³.

Nie bez znaczenia dla kierunku poszukiwań znaku powiatowego były wydarzenia z 1998 r., upamiętniające postać św. Maksymiliana M. Kolbego w Zduńskiej Woli¹⁴. W dniu 6 lutego 1998 r. Stolica Apostolska ustanowiła św. Maksymiliana M. Kolbego patronem Zduńskiej Woli, a 10 czerwca 1998 r. Rada Miejska w Zduńskiej Woli podjęła uchwałę w sprawie Święta Miasta Zduńska Wola, celebrowanego corocznie 10 października. Święto Miasta upamiętnia dzień kanonizacji (10 października 1982 r.) św. Maksymiliana M. Kolbego, patrona Zduńskiej Woli¹⁵. W 1998 r. św. Maksymilian był patronem tylko jednego miasta. Dopiero w 2004 r. (za zgodą Jana Pawła II) został on patronem Pabianic¹⁶, drugiego ośrodka Polski centralnej, z którym związany był męczennik.

Marek Tomaszewski do skonstruowania herbu wykorzystał tarczę hiszpańską z charakterystycznym cieniowaniem imitującym jej grubość. To rozwiązanie rysunkowe cechuje projekty przygotowane przez heraldyków skupionych niegdyś w Centrum Heraldyki Polskiej Andrzeja Kulikowskiego. Pole tarczy herbowej pokryte zostało barwą błękitną. Jej wystąpienie wiązać należy z hagiograficzną treścią godła, z portretem św. Maksymiliana M. Kolbego, męczennika i – jak można przeczytać w oficjalnym wykładzie treści herbu, zamieszczonym na stronie internetowej starostwa – było nawiązaniem do symboliki maryjnej¹⁷.

Na tarczy herbowej umieszczone zostało wyobrażenie patrona Zduńskiej Woli w czarnym habicie, przepasanym białym sznurem. Wokół głowy wykreślony został złoty nimb kolisty, informujący o jego świętości. Na habicie św. Maksymiliana

---

Pabianic. Związki Rajmunda ze Zduńską Wola trwały krótko i nie miały żadnego wpływu na uformowanie jego osobowości.

¹³ *Ma natomiast powiat zduńskowolski jeden atut, a jest nim osoba św. Maksymiliana Kolbe urodzonego w Zduńskiej Woli. Świętego, który znany jest nie tylko w kraju, ale także poza granicami Polski. Postać świętego niewątpliwie stanowi znak rozpoznawczy naszego terenu i doskonale służy jego promocji.* J. Parada, M. Tomaszewski, „Propozycja herbu...”, s. 1.

¹⁴ Na stronie internetowej Starostwa Powiatowego w Zduńskiej Woli widnieje zdanie, które pozwala powiązać uroczystości ustanowienia patrona (10 czerwca – 1 października 1998 r.) z procesem poszukiwania godła herbu powiatowego: *stolica powiatu, miasto Zduńska Wola posiada niezwyklego patrona – św. Maksymiliana Marię Kolbego. Ta wspaniała postać stała się inspiracją do opracowania herbu powiatu.* Zob. www.powiatzdunskowolski.pl (30.06.2014).

¹⁵ *Uchwała nr L/380/98 Rady Miejskiej w Zduńskiej Woli z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie ustanowienia dnia 10 października Świętem Miasta Zduńska Wola.*

¹⁶ *Dekret Stolicy Apostolskiej z dnia 7 lipca 2004 r. w sprawie ustanowienia św. Maksymiliana M. Kolbe patronem Pabianic; Uchwała nr XXVI/216/04 Rady Miejskiej w Pabianicach z dnia 12 marca 2004 r. w sprawie uznania Św. Maksymiliana Marii Kolbego Patronem Miasta Pabianic,* [w:] R. Adamek, T. Nowak, *650 lat Pabianic. Studia i szkice*, Wydawnictwo Literatura, Pabianice 2005, s. 417–418.

¹⁷ *Tarcza herbowa w kolorze niebieskim symbolizuje firmament i jednocześnie kolor niebieski jest kolorem Matki Bożej, co nawiązuje do św. Maksymiliana jako założyciela Rycerstwa Niepokalanej.* Zob. www.powiatzdunskowolski.pl (30.06.2014).

Tomaszewski umieścił czerwony trójkąt z literą „P” i numer obozowy 16 670, nadany Kolbemu po przewiezieniu go do Oświęcimia w maju 1941 r. Nie wdając się tu w spekulacje ikonograficzne na temat sposobu narysowania godła, tym bardziej że dyskusja o godle powiatu zduńskowolskiego została zakończona pozytywną oceną ekspertów Komisji Heraldycznej, wyrazić należy zdziwienie nowatorskim i eklektycznym podejściem do przedstawienia stroju męczennika, łączącym (chyba w sposób nieuprawniony) elementy ubioru właściwego dla życia zakonnego i obozowego¹⁸.

Ryc. 3. Maksymilian M. Kolbe w habicie franciszkańskim i pasiaku obozowym
Źródło: Internet www.google.pl – Maksymilian Kolbe. Grafika (15.02.2014)

¹⁸ W popularnych opracowaniach na temat ikonografii świętych znajdują się informacje, które pozwalają zakwestionować rozwiązanie przyjęte dla godła herbu powiatu zduńskowolskiego. Urszula Janicka-Krzywda utrzymuje, że św. Maksymilian M. Kolbe przedstawiany jest w habicie franciszkańskim lub w pasiaku obozowym (U. Janicka-Krzywda, *Patron – atrybut – symbol*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1993, s. 99). Rysunek stroju przygotowany przez Marka Tomaszewskiego dla św. Maksymiliana M. Kolbego jest rodzajem syntezy stroju zakonnego (habit) i obozowego (trójkąt i numer obozowy). W takim stroju św. Maksymilian zapewne nigdy nie wystąpił. W opracowaniu Mieczysława Michalskiego, sprawdzonym pod kątem zgodności treści z nauką Kościoła przez Tadeusza Goćłowskiego, biskupa gdańskiego w 1990 r., wśród atrybutów św. Maksymiliana wymieniony jest tylko *obozowy pasiak z trójkątem z literą P i numerem obozowy 16 670*. M. Michalski, *Imię – hagiografia – atrybut*, Wydawnictwo Diecezji Gdańskiej „Stella Maris”, Gdańsk 1990, s. 56. Można odnaleźć wersje symbolicznych przedstawień świętego, w których Maksymilian M. Kolbe ubrany jest jednocześnie w habit franciszkański i pasiak (ryc. 3).

Istotną część komunikatu w projekcie godła powiatowego tworzyły dwie korony – biała i czerwona – trzymane przez św. Maksymiliana M. Kolbego na dłoniach. Korony symbolizowały drogę, którą – według tradycji – wyznaczyła męczennikowi Najświętsza Maria Panna. Koroną białą wskazała ona młodemu Rajmundowi Kolbemu w 1904 r. życie w czystości, a koroną czerwoną poinformowała go o śmierci za wiarę, czy też – jak pokazały dzieje – za ideały humanistyczne. Korony w projekcie miały po 8 kwiatonów.

W dniu 12 czerwca 2000 r. Grażyna Szukalska, sekretarz powiatu zduńskowolskiego, przesłała do ministerstwa zapytanie w sprawie *stopnia zaawansowania prac* nad opiniowaniem projektu herbu¹⁹. Można przypuszczać, że zapytanie z 12 czerwca 2000 r. nie miało znaczenia dla biegu sprawy. Taki sposób interpretacji roli przywołanego pisma wynika z daty jego wpływu do sekretariatu Komisji Heraldycznej. Przyjęcie pisma przez obsługę administracyjną Komisji Heraldycznej nastąpiło 16 czerwca 2000 r., choć dokument dotarł faksem do ministerstwa już 12 czerwca 2000 r. w godzinach popołudniowych. Z adnotacji marginalnych wynika, iż pismo przekazane zostało na ręce Tadeusza Jeziorowskiego, odpowiedzialnego w tym czasie za przygotowywanie wstępnych ocen Komisji, sformułowanych w sprawach herbów powiatowych z obszaru Polski centralnej. Jeśli daty obiegu dokumentów oddają przebieg prac nad herbem powiatowym Zduńskiej Woli, to zapytanie ze Zduńskiej Woli dotarło do ekspertów Komisji już po podjęciu przez nich przesądzających decyzji.

Projekt herbu powiatu zduńskowolskiego analizowany był na posiedzeniu Komisji Heraldycznej w poniedziałek²⁰ 12 czerwca 2000 r. Z 13 czerwca 2000 r. pochodzi notatka Jeziorowskiego, która była wstępną wersją oceny opisowej (brulion), sformułowanej na temat herbu powiatu zduńskowolskiego²¹, na podstawie której w sekretariacie Komisji zredagowane zostały właściwe pisma. Wersja ostateczna opinii ekspertów Komisji (podpisana przez Stefana K. Kuczyńskiego, przewodniczącego Komisji Heraldycznej) datowana jest na 12 czerwca 2000 r.

Daty przywołanych dokumentów pozwalają odtworzyć sekwencje postępowania nad herbem powiatu zduńskowolskiego. W poniedziałek 12 czerwca 2000 r. obradowali eksperci Komisji Heraldycznej i ustalili stanowisko w sprawie herbu powiatu zduńskowolskiego. We wtorek 13 czerwca 2000 r. Jeziorowski przygotował opinię i – w nieznanym dla nas czasie – przesłał ją z Poznania do Warszawy. Na podstawie notatki Jeziorowskiego pracownicy administracyjnej obsługi Komisji Heraldycznej przygotowali uchwałę Komisji Heraldycznej w sprawie herbu powiatu zduńskowolskiego z datą 12 czerwca 2000 r. i dołączyli do niej w formie

---

¹⁹ Pismo Grażyny Szukalskiej, sekretarza powiatu zduńskowolskiego, z 12 czerwca 2000 r. do MSWiA.

²⁰ Posiedzenia Komisji Heraldycznej zwyczajowo odbywają się w piątki.

²¹ T. Jeziorowski, „Opinia o projekcie herbu i flagi Gminy Zduńska Wola”, maszynopis, Poznań 2000.

załącznika „Opinię w sprawie herbu Powiatu Zduńskowolskiego”. Na podstawie uchwały Komisji Heraldycznej i „Opinii w sprawie herbu Powiatu Zduńskowolskiego” w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji przygotowane zostało kolejne pismo, które – w świetle obowiązujących przepisów – uznać można za wymaganą prawem opinię ministra właściwego dla spraw administracji. Dokument ten 24 czerwca 2000 r. został podpisany przez Józefa Płoskonkę, podsekretarza stanu.

Projekt herbu powiatu zduńskowolskiego – jak wiadomo – został w czerwcu 2000 r. pozytywnie zaopiniowany przez ekspertów Komisji Heraldycznej²². Jeziorowski sformułował jednak zastrzeżenia wobec niektórych rozwiązań rysunkowych, przyjętych podczas tworzenia godła. Porównanie projektu herbu dołączonego do wniosku w kwietniu 2000 r. i herbu uchwalonego przez Radę Powiatu w Zduńskiej Woli w listopadzie 2000 r. pozwala stwierdzić, iż część merytorycznych zastrzeżeń ekspertów Komisji Heraldycznej projektujący herb uwzględnili podczas tworzenia ostatecznej wersji znaku.

Jeziorowski zakwestionował sposób wykreślenia tarczy i postulował *odrzuć pogrubienie boków tarczy*. Najwięcej uwagi autor roboczej wersji oceny poświęcił szczegółom godła herbowego²³. Uznał, iż zaburzone zostały proporcje ciała ludzkiego w przedstawieniu męczennika, krytykował dużą głowę, długie ręce i krótkie nogi *o niepotrzebnie złączonych stopach*. Dostrzegł także uchybienia w sposobie rysowania dłoni, na których spoczywały symboliczne korony maryjne. Najpoważniejsze zastrzeżenie eksperta dotyczyło sposobu przedstawienia twarzy św. Maksymiliana Kolbego. Jeziorowski napisał, że twarz została *przedstawiona z fotograficzną dokładnością* (fot. 1). Uważał, że *w przypadku zmniejszenia wizerunku herb utraci większość szczegółów, które będą zatarte*. Postulował, aby rysunek twarzy *bardziej uprościć*.

Ważny akapit oceny eksperckiej poświęcony został koronom. Jeziorowski postulował zmniejszenie liczby kwiatonów zdobiących obręcz dwóch symbolicznych koron. Uważał, że – zgodnie z *konwencją* – należy wyposażyć św. Maksymiliana M. Kolbego w korony o trzech kwiatonach (licząc po obwodzie – o czterech kwiatonach).

Jeziorowski poświęcił dużo uwagi szczegółom stroju zakonnego św. Maksymiliana. Zakwestionował długość pelerynki z kołnierzem, która – inaczej niż w projekcie – powinna sięgać *niemal do pasa*, postulował poszerzenie rękawów

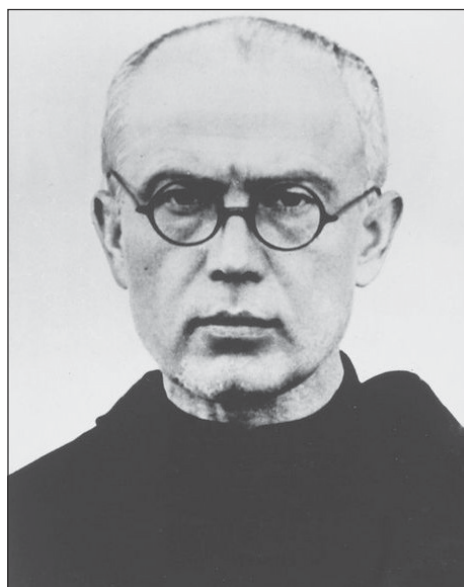
---

²² Eksperci Komisji Heraldycznej przyjęli założenie, iż godła współczesnych powiatów mogą zwiierać symbole lokalnych kultów religijnych. Uwagi ekspertów na temat wykorzystania symboliki religijnej do tworzenia herbów powiatów poprzedzone zostały wykładem o budowaniu godła powiatowych w nawiązaniu do przedrozbiorowej heraldyki ziemskiej. Zob. P. Dudziński, *Stan prac nad współczesną polską heraldyką samorządową – działalność Komisji Heraldycznej przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji (dziś – Administracji i Cyfryzacji)*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” 2013, t. 11 (22), s. 121.

²³ T. Jeziorowski, „Opinia o projekcie...”.

habitu *u wylotu*, zauważył, że sznur powinien mieć trzy węzły, a u lewego boku zakonnika powinien być zawieszony różaniec, tzw. koronka franciszkańska. Uwagi Jeziorowskiego były w pełni uzasadnione, jeśli uznać, iż godło przedstawiać miało zakonnika Maksymiliana M. Kolbego, działającego na rzecz Kościoła przed majem 1941 r. Uzupełnienie jego stroju o znaki obozowe – zaakceptowane przez ekspertów Komisji Heraldycznej – w kontekście ikonografii męczennika, aprobowanej przez Kościół, może wydać się kontrowersyjne. Otwarte pozostaje pytanie, czy Jeziorowski przeoczył fakt naniesienia na strój zakonny znaków obozowych (brak uwag o trójkącie z literą „P” i o numerze obozowym we wstępnej wersji uzasadnienia), czy też milcząco (wbrew rozpowszechnionej ikonografii św. Maksymiliana) zaakceptował eklektyczne rozwiązanie, łączące strój zakonny z symboliką obozową.

Fot. 1. Maksymilian M. Kolbe

Źródło: Wikipedia <http://pl.wikipedia.org/wiki> – Maksymilian Maria Kolbe
(15.02.2014)

Wydaje się, że ocena powiatowego godła Zduńskiej Woli powinna być przeprowadzona przez ekspertów Komisji Heraldycznej według innych założeń. Jeziorowski nie dotknął w sposób wystarczająco stanowczy fundamentalnego problemu, który wiąże się z herbem powiatu zduńskowolskiego. Przekaz heraldyczny realizowany jest językiem symboli, a nie jak w analizowanym przypadku – „fotografią”. Godła herbów w okresie „dobrej heraldyki” były budowane, tak aby komunikat przekazany był przez uproszczony rysunek. Znane są oceny ekspertów

Komisji Heraldycznej, w których nawoływali oni do zastąpienia postaci świętego jego jednoznaczными atrybutami. W przypadku godła powiatu zduńskowolskiego i wyobrażenia św. Maksymiliana M. Kolbego wymowną i poprawną narrację heraldyczną można zbudować wokół dwóch koron, symbolizujących – według tradycji – życie i śmierć świętego²⁴. Dwie korony, atrybuty św. Maksymiliana wykorzystane zostały do zbudowania godła gminy Teresin²⁵, miejscowości w pobliżu której znajduje się Niepokalanów.

Po uzyskaniu pozytywnej opinii ministra właściwego dla administracji i po wprowadzeniu przez projektującego herb poprawek do rysunku godła herbowego władze wykonawcze powiatu zwróciły się do Rady Powiatu Zduńskowolskiego z prośbą o uchwalenie herbu. Do rady przesłany został plik dokumentów, w którym znajdowało się: (1) uzasadnienie do uchwały, (2) *graficzny obraz herbu zduńskowolskiego uwzględniający zalecenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji*, (3) ilustracje innych herbów z postaciami świętych, (4) pozytywna opinia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i (5) informacja na temat życia św. Maksymiliana M. Kolbego. Radni powiatu w dniu 24 listopada 2000 r. przyjęli uchwałę o ustanowieniu herbu powiatu zduńskowolskiego.

ZAKOŃCZENIE

Herb powiatu zduńskowolskiego upamiętnia św. Maksymiliana M. Kolbego, urodzonego w Zduńskiej Woli. Święty Maksymilian od 1998 r. jest patronem Zduńskiej Woli, a na dzień kanonizacji męczennika – 10 października – przypada Święto Zduńskiej Woli. Pamięć o związkach św. Maksymiliana z miejscem urodzenia podtrzymuje Muzeum – Dom Urodzenia św. Maksymiliana M. Kolbego w Zduńskiej Woli, utworzone w 1994 r., w 100. rocznicę urodzin męczennika. W 2004 r. kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Zduńskiej

---

²⁴ Herb powiatu zduńskowolskiego mogłyby tworzyć np. dwie korony św. Maksymiliana M. Kolbego i odmieniony (uszczerbiony) niekoronowany orzeł biały, nawiązujący do symboliki sądu ziemskiego powiatu szadkowskiego z XVI w. Powiat szadkowski nie został odtworzony ramach drugiego etapu reformy samorządowej III Rzeczypospolitej w 1998/1999 r., a był trwałym składnikiem układu administracyjnego I Rzeczypospolitej. Tereny przedrozbiorowego powiatu szadkowskiego współtworzą obszar współczesnego powiatu zduńskowolskiego. W ramach ćwiczenia wyobraźni heraldycznej można także złożyć propozycję utworzenia herbu powiatu zduńskowolskiego z dwóch koron św. Maksymiliana M. Kolbego i z uszczerbionego herbu ziemi sieradzkiej, tj. hybrydy złożonej z połurcia i połulwa.

²⁵ *Uchwała nr V/26/94 Rady Gminy Teresin z dnia 10 maja 1994 r. w sprawie ustalenia herbu gminy*, „Dziennik Urzędowy Województwa Skierniewickiego” 1996, nr 22, poz. 158 – tekst Statutu Gminy Teresin. Na marginesie rozważań o herbie gminy Teresin warto zwrócić uwagę, iż do godła gminnego wprowadzone zostały dwie korony otwarte, z których jedna była złota, a druga czerwona. Zgodnie z ikonografią św. Maksymiliana M. Kolbego jedna korona powinna być pokryta srebrem, a druga barwą czerwoną.

Woli nazwany został Sanktuarium Urodzin i Chrztu Świętego Maksymiliana M. Kolbego.

Związki św. Maksymiliana ze Zduńską Wolą wyznaczyły kierunek poszukiwań treści herbu powiatu zduńskowolskiego. W kwietniu 2000 r. powstał projekt herbu, którego godło tworzyło portretowe przedstawienie św. Maksymiliana. Po drobnych korektach, zasugerowanych przez ekspertów Komisji Heraldycznej, w listopadzie 2000 r. herb powiatu zduńskowolskiego został ustanowiony. Treść herbu nie budzi wątpliwości. Do dyskusji zachęca jedynie sposób, w jaki wykreślone zostało jego godło. A jest nim portret św. Maksymiliana M. Kolbego.

Bibliografia

Źródła

- Dekret Stolicy Apostolskiej z dnia 7 lipca 2004 r. w sprawie ustanowienia św. Maksymiliana M. Kolbe patronem Pabianic*, [w:] Adamek R., Nowak T., *650 lat Pabianic. Studia i szkice*, Wydawnictwo Literatura, Pabianice 2005.
- Jeziorowski T., „Opinia o projekcie herbu i flagi Gminy Zduńska Wola”, maszynopis, Poznań 2000.
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 listopada 2005 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych*, „Dziennik Ustaw” 2005, nr 235, poz. 2000.
- Parada J., Tomaszewski M., „Propozycja herbu Powiatu Zduńskowolskiego”, maszynopis, Zduńska Wola 2000.
- Pismo Janusza Parady, starosty zduńskowolskiego, z dnia 20 kwietnia 2000 r. do MSWiA z prośbą o zaopiniowanie projektu herbu.
- Pismo Grażyny Szukalskiej, sekretarza powiatu zduńskowolskiego, z dnia 12 czerwca 2000 r. do MSWiA.
- Pismo Józefa Płoskonki z dnia 24 czerwca 2000 r. do Janusza Parady, starosty zduńskowolskiego.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 stycznia 2000 r. w sprawie powołania Komisji Heraldycznej*, „Dziennik Ustaw” 2000, nr 6, poz. 83.
- Uchwała nr V/26/94 Rady Gminy Tersin z dnia 10 maja 1994 r. w sprawie ustalenia herbu gminy*.
- Uchwała nr L/380/98 Rady Miejskiej w Zduńskiej Woli z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie ustanowienia dnia 10 października Świętem Miasta Zduńska Wola*.
- Uchwała nr 99-206/O/2000 Komisji Heraldycznej z dnia 12 czerwca 2000 r. w sprawie projektu herbu Powiatu Zduńskowolskiego*.
- Uchwała nr XXVII/105/2000 Rady Powiatu Zduńskowolskiego z dnia 24 listopada 2000 r. w sprawie ustanowienia Herbu Powiatu Zduńskowolskiego*, „Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego” 2000, nr 146, poz. 857.
- Uchwała nr XXVI/216/04 Rady Miejskiej w Pabianicach z dnia 12 marca 2004 r. w sprawie uznania św. Maksymiliana Marii Kolbego Patronem Miasta Pabianic*, [w:]

- Adamek R., Nowak T., *650 lat Pabianic. Studia i szkice*, Wydawnictwo Literatura, Pabianice 2005.
- Ustawa z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach*, „Dziennik Ustaw” 1978, nr 31, poz. 130 (późniejsze zmiany – „Dziennik Ustaw” 1998, nr 162, poz. 1126; 2000, nr 12, poz. 136, nr 120, poz. 1268; 2001, nr 123, poz. 1353; 2009, nr 92, poz. 753).
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym*, „Dziennik Ustaw” 1998, nr 91, poz. 578 (z późniejszymi zmianami).
- Załącznik do uchwały nr 99-206/O/2000 Komisji Heraldycznej w sprawie projektu herbu Powiatu Zduńskowolskiego* („Opinia w sprawie herbu Powiatu Zduńskowolskiego”).

Opracowania

- Drelicharz W., Piech Z., *Podstawy prawne symboliki samorządowej III Rzeczypospolitej*, [w:] *Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy*, red. W. Drelicharz, Z. Piech, UJ, Kraków 2000.
- Dudziński P., *Stan prac nad współczesną polską heraldyką samorządową – działalność Komisji Heraldycznej przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji (dziś – Administracji i Cyfryzacji)*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” 2013, t. 11 (22).
- Janicka-Krzywda U., *Patron – atrybut – symbol*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1993.
- Michalski M., *Imię – hagiografia – atrybut*, Wydawnictwo Diecezji Gdańskiej „Stella Maris”, Gdańsk 1990.
- Okoń K., *Herb powiatu zduńskowolskiego*, „Na Sieradzkich Szlakach” 2001, nr 1.

ZDUŃSKA WOLA COUNTY COAT OF ARMS

Summary

The County Council in Zduńska Wola made a resolution on 24th November 2000 to adopt a county coat of arms. It features St. Maksymilian M. Kolbe, a monk and martyr. The Saint's ties with Zduńska Wola influenced the direction of search for a symbolic reference for Zduńska Wola county arms.

St. Maksymilian M. Kolbe (born in Zduńska Wola in 1894) is the patron of Zduńska Wola, and 10th October – the day of his canonisation – is the Feast of Zduńska Wola. Memory of the Saint's links with his place of birth is cultivated by the Museum – home of St. Maksymilian M. Kolbe in Zduńska Wola, set up in 1994, on the centenary of his birth. In 2004 the church of the Assumption of Virgin Mary in Zduńska Wola was named the Sanctuary of the Birth and Baptism of St. Maksymilian M. Kolbe.

Zduńska Wola county coat of arms received a positive opinion from the administration minister. The only objection that could be raised by a heraldist may concern the too realistic (non-heraldic) presentation of the figure of St. Maksymilian M. Kolbe.

Key words: coat of arms, county, Zduńska Wola.